

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Ramverk för akademiskt skrivande i lärarutbildningen

Sofia Ask
Institutionen för svenska språket

Ramverk för akademiskt skrivande i lärarutbildningen

I den här texten presenteras ett övergripande ramverk som synliggör centrala element i akademiska texter och gör dem överskådliga för dig i ditt skrivande på lärarutbildningen. En av målsättningarna med dina studier är att du ska utveckla en språklig kompetens som är tillräcklig för att skriva ditt självständiga arbete med tankereda, god språkbehandling och vetenskaplig noggrannhet och ramverket kan vara ett stöd i den utvecklingen.

Innehållet i ramverket är indelat i tre huvudområden: *tankeutveckling*, *allmänt språkbruk* och *akademiskt språkbruk*. Under varje rubrik i matrisen identifieras vad de ingående delarna kan innehålla på grundläggande, utvecklad och fördjupad nivå. I en efterföljande hjälptext finns förklarande exempel på vad de olika begreppen kan innebära i praktiken.

Målformulering: ”Studenten ska under sin studietid strukturera tankar och innehåll, med ett formellt skriftspråk och i en akademisk form”.

	Innehåll		
Tankeutveckling	<ul style="list-style-type: none"> • Förstå: beskriva, förklara, diskutera • Tillämpa: visa, använda • Analysera: jämföra, förklara, undersöka, identifiera, kategorisera, bedöma, värdera, dra slutsatser, göra synteser • Skapa: planera, konstruera 		
	Grundläggande nivå	Utvecklad nivå	Fördjupad nivå
Allmänt språkbruk	Allmänna normer för språkriktighet Disposition	Sammanhangsmarkörer Kärnmeningar	Variation i språket Skriva lätt om svårt
Akademiskt språkbruk	Referenshantering Citering Texters grundstruktur	Försiktighetsmarkörer Stil Anföringsbruk Fokus på idéinnehåll, inte författare	Variationer av genrer Metatext Begreppskonsekvens Stringens

Utveckling av begrepp och innehåll i ramverket

I den här hjälptexten utvecklas kortfattat de begrepp som finns i matrisen. Du kan fördjupa dig ytterligare i *Hållbara texter: Grunderna i formellt skrivande* (Sofia Ask 2011, Liber).

1 Tankeutveckling

Det akademiska skrivandet grundas i logik som kräver förmåga att strukturera, analysera och sammanföra information av olika slag i skriven text. I matrisen under rubriken ”Tankeutveckling” har de ingående elementen i sig inte någon rangordning; de kan finnas vid olika tillfällen och på olika sätt. Ändå kan *analysera* uppfattas som en mer komplex uppgift än att *beskriva* eller *återge*. Du känner igen dessa element från kursplaner och formuleringar i examinationsuppgifter, och de talar om för dig vad det är du förväntas göra i en text.

2 Allmänt språkbruk

Kunskap om texters grundstruktur viktigt. Dispositionen i de flesta vetenskapliga texter utgörs av delarna *inledning*, *avhandling* och *avslutning*, eventuellt med varierande underrubriker inom de större avsnitten. Denna struktur kan givetvis variera med ämnestillhörighet och uppgiftsformulering, och du måste därför själv undersöka hur genreförväntningarna inom olika ämnen ser ut. Det gör du främst genom att läsa vetenskapliga texter inom ämnet, men också genom att fråga undervisande lärare vilka normer som är specifika för det ämne du studerar.

Den språkliga formen brukar sägas vara porten till innehållet, och en dåligt skriven text möter oftast olika grader av läsarmotstånd. Det finns dåligt formulerade texter med ett utmärkt innehåll som inte kommer till sin rätt, men det finns också välskrivna, men tämligen innehållslösa texter. Idealet är givetvis innehållsrika och välformulerade texter, men det är inte enkelt att uppnå. I den här texten är det inte möjligt att lista alla språk- och skrivregler, men jag vill lyfta några vanliga svårigheter som stör läsningen och som är vanligt förekommande:

- Felaktig styckeindelning (antingen blankrad *eller* indrag)
- Fristående bisatser *Som inte ledde till någon slutsats.*

- Satsradning *Mozart dog en sorglig död, Salzburg sörjde honom.*
- Särskrivning *en skum tomte*
- Felstavning *ytterliggare, Vygotskij*
- Pronomenfel *Dem elaka männen slog han så han blödde.*
- Prepositionsosäkerhet *Kring lärarens uppfattningar säger läraren att...*
- Talspråk *utav, medans, mena på, redigt*

Om du behöver råd i språkriktighetsfrågor rekommenderas *Svenska skrivregler* (2008).

Kärnmeningar

Styckets bärande huvudidé som resten av stycket utvecklar kallas för *kärnmening*. Grundtanken är att en ny tanke innebär ett nytt stycke och är nyckeln till en logisk styckeindelning. Det är innehållet (och introduktion av ny kärnmening) som styr styckindelningen, inte grafiska eller estetiska förhållanden.

Sambandsmarkörer

Sambandsmarkörer är ord eller fraser som skapar sammanhang och synliggör logiska samband i texter. De skapar också en röd tråd mellan styckena i texten och varierar språket. Sambandsmarkörer kan exempelvis vara temporala (*inledningsvis, slutligen, till sist*), adversativa (*dock, ändå, trots, trots allt*), sammanfattande (*avslutningsvis, sammantaget, sammanfattningsvis*), eller kausala (*mot den bakgrunden, på grund av detta, alltså, därför*).

Variation i språket

För att en text ska vara läsarvänlig behövs variation i språket. En text som enbart innehåller korta huvudsatser upplevs som stötig och katalogartad, medan en text som innehåller många och intrikat infogade bisatser kan göra att läsaren tappar tråden och missar poängen. Språklig variation kan ske på olika nivåer: meningsbyggnad, meningslängd och ordval.

Skriva lätt om svårt

Enkelt uttryckt är det svårt att skriva enkelt. Det finns en vanlig missuppfattning att akademiska texter måste vara svåra och komplicerade, men med ökad komplexitet blir texten ofta obegriplig, fylld av fel och kanske därför underkänd. Det är bättre att skriva enkelt och korrekt än att du trasslar in dig i ett språkbruk som du kanske inte behärskar.

3 Akademiskt språkbruk

Referenshantering

Alla studenter behöver grundläggande kunskaper i aktuella referenssystem, men också en förståelse för att alla referenssystem har samma funktion i akademiska texter även om de kan variera i utformning. Hur ofta det är relevant att sätta ut referenser är en vanlig fråga, likaså vad som räknas som allmängods (och alltså inte kräver referens) inom det ämne du studerar. Dessa frågor måste varje ämne definiera inom ramarna för ämnestraditioner och normer inom ämnet.

Citering

Alla citat måste vara infogade i texten så att de fungerar språkligt och innehållsmässigt i sammanhanget. Citat ska inte slängas in som isolerade öar i texten, utan *fogas in* (löpande citat) eller *ramas in* (blockcitat). Här följer två exempel:

- Löpande citat ska ingå som en naturlig del i en mening, som i exemplet nedan. Meningen ska vara grammatiskt korrekt när citatet infogats.

På varje nivå finns tre former av utvecklingsstadier. Man ser ”om barnet har utvecklat en färdighet, om barnet är i färd med att utveckla en färdighet eller om det ännu inte har börjat sin utveckling inom det aktuella området” (Andersson 2011:46).

- Blockcitat ramas av en inledande citatsignal och avslutande kommentar. Citatsignalen är en mening som avslutas med kolon, vilket förvarnar läsarna om att det kommer ett citat. Kommentaren säger något om det som nyss sagts i citatet.

Det är viktigt att läraren inte avslutar arbetet för tidigt, menar en annan av informanterna:

Citatsignal

*Erfarenheten säger att vi ska använda metoden mycket längre än vi tror. Vi går upp i åldrarna och tycker att nu kan eleven. Nu ändrar vi lite så blir det bra och så säger det pang med ett bakslag. Man ska börja för tidigt och sluta försent.
(Pedagog 1)*

Även om eleven blivit äldre kan utvecklingen alltså stagnera och en tillbakagång visa sig om läraren inte är uppmärksam.

Kommentar

Undvik så kallade falska citat, alltså citat som inte är egentliga citat. Det är ofta enstaka ord eller fraser som skribenten vill markera för att den inte riktigt kan stå för användningen. Ett exempel på det är *I sin avhandling gör Andersson en "hajp" av fenomenet*. En annan typ av citat som kan diskuteras är det jag kallar för *dekorativa citat*. Dessa citat bär ingen mening för innehållet eller sammanhanget och finns i texten för att skapa stämning för något eller för att uppgiftsformuleringen krävde citat.

Försiktighetsmarkörer

Akademisk försiktighet i skrift uttrycks genom så kallade försiktighetsmarkörer (eng. *hedges*). Ord och fraser som det *är möjligt att, ofta, ibland, kanske, just, nog, möjligen, verkar* ger skribenten möjlighet att tona ner tvärsäkra och därför riskfyllda ställningstaganden. Jämför följande två meningar:

Resultatet visar att lärare inte läser forskning.

Resultatet visar att det är möjligt att många lärare kanske inte läser forskning.

Stil

Att slå fast vad en lämplig stilnivå i vetenskaplig text är inte helt enkelt, eftersom det beror på faktorer som situation och skrivuppgift, men också på mottagarna och deras preferenser och språkliga tolerans. Utgångsläget är att vetenskaplig prosa är mer formell än vardaglig och att tonen i texten ska vara neutral. Det betyder att de ord och uttryck du väljer inte ska dra uppmärksamheten till sig på bekostnad av innehållet. Vardagliga uttryck, slang och talspråk är exempel på språkliga val som kan störa läsningen. Här följer några exempel:

• vardagliga uttryck	Syftet är att <i>ta reda på...</i>
• slang	<i>kille, tjej, bärs, kåken</i>
• talspråksdrag	<i>ju, så, utav medans, mena på</i>
• värderingar	<i>jätteintressant</i>

Anföring

Anföringstekniker är viktigt dels för att läsaren ska förstå att något refereras, dels för att signalera en underförstådd inställning till det som återges. Valet av anföringsverb styr läsarens

uppfattning av resonemanget och avslöjar, om än ofrivilligt, skribentens inställning. De mest neutrala anföringsverben är *skriver* och *menar*, eftersom de just bara innebär att en skribent skrivit eller menat något. Det finns alltså inget starkt ställningstagande i det anföringsbruket. Däremot kan *påstår* uppfattas som behäftat med tvivel om att det som refereras inte är sant eller pålitligt. Jämför de här två meningarna:

Lisa skriver att hon har blivit våldtagen.

Lisa påstår att hon har blivit våldtagen.

Andra anföringsverb är *beskriver*, *hävdar*, *konstaterar*, *påpekar* och *visar* m.fl.

Fokus på idéinnehåll

I längre uppsatser är ofta bakgrundkapitlet eller kapitlet med teoretisk förankring en lång uppräkningslista av forskarnamn som inleder varje stycke. Detta kan lite skämtsamt kallas för ”forskare på tråd”. Problemet med det är att fokus ligger på forskarna som personer och inte på de teorier, forskningsresultat eller resonemang som de företräder. Du behöver därför träna dig på att tematisera innehållet och att fokusera på sakförhållandet och inte på forskaren som person.

Variationer av genrer

Längre texter, som exempelvis självständiga arbeten, kan innehålla flera olika texttyper samtidigt, vilket du måste vara medveten om eftersom det ställer delvis olika krav på skrivandet. I en uppsats förekommer exempelvis referat, argumentation, analys och reflekterande diskussion. Avgörande för din skrivutveckling är också att du förstår akademiska texters olika funktion, och hur det påverkar hur texten utformas. Det är exempelvis skillnad på språk och struktur i abstract, pm, essäer och vfu-rapporter.

Metatext

En metatext är en kort inledningstext som har två funktioner; dels är det en läsarservice som introducerar det som ska komma eller textens disposition, dels är det en hjälp för skribenten att hålla sig på spåret. Metatexten pekar framåt i texten och kan se ut så här:

I detta avsnitt presenteras en forskningsöversikt över korttidsminnets begränsningar i förhållande till lässvårigheter.

Begreppskonsekvens och stringens

De centrala begrepp som en text bygger på ska betyda samma sak genom hela texten. När skribenter börjar variera sitt språk kan definitioner av begrepp ofta glida i betydelse. Detta är särskilt vanligt i syftesformuleringar som när de varieras gradvis tappar sin ursprungliga mening.

Goda texter uppvisar en tydlig röd tråd genom att i ord och tankar följa ett sammanhang och hålla sig till ämnet. Genom att skribenten använder tydlig metatext och relevanta sammanhangsmarkörer klargörs logiken tydligt för läsaren. En stringent text vägleds genomgående av syftet och begreppen glider inte i betydelse. Att skriva stringent både språkligt och vetenskapligt är något av det svåraste som du behöver lära dig att bemästra under din studietid.

Detta verk är licensierat under en [Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-IngaBearbetningar 4.0 Internationell Licens](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).